

IN HET VOETSPoor VAN BARTÓK. LAJOS VAJDA EN HET HONGAARSE SURREALISME

EXPO

Ook al kondig je hem aan met de grootste trompetten, een Hongaars kunstenaar uit het interbellum zal in Antwerpen geen museumzalen laten vollopen. Het is immers even zoeken voor je Lajos Vajda, vertegenwoordiger van de Hongaarse avant-garde, terugvindt in de canon van de Westerse moderne kunst. Dat heeft een groot voordeel: als je naar zijn retrospectieve in het KMSKA gaat, doe je dat zonder verwachtingen. Je kan er dus alleen maar een ontdekking rijk buitenkomen.

En die ontdekking is de uitstap waard. De figuur van Vajda en zijn levensverhaal intrigeren. Als jonge student is hij in de ban

© Ferenczy Múzeum

'Lajos Vajda is een ontdekking.'

weggestuurd uit de academie van Boedapest. In de eerste zaal zien we het schilderij *Film* hangen. De potloodlijnen die de juiste geometrische vormen helpen trekken, staan nog op het blad. Een werkje dat kan dienen als voorbeeld tijdens de les technisch tekenen in de

Landschap, een werk in houtskool van een 19-jarige Vajda.

Na zijn verwijdering uit de academie trekt Vajda naar Parijs. Hij leert er surrealisten, kubisten en dadaïsten kennen, en neemt van hen de collagetechniek over. Met fragmenten uit kranten beeldt Vajda de gruwel uit die na de Eerste Wereldoorlog in de Parijse lucht was blijven hangen. Hij perverteert idyllische kiekjes door ze te combineren met horror. Zo plakt een beeld van een baby naast dat van een Chinese executie, waarbij een beul met een grijns het pistool hard tegen het achterhoofd van zijn slachtoffer duwt.

Terug in Hongarije wil Vajda een nieuwe, Hongaarse avant-garde oprichten. Hij zoekt naar een synthese van constructivisme en surrealisme, gevoed met beelden uit de Hongaarse volkscultuur. In de muziek hebben zijn landgenoten

muziek te gebruiken. Maar Vajda blijft een getormenteerde ziel. Een reeks prachtige zelfportretten geven hem treffend weer: een doorleefde jonge man, belaagd door de omringende werkelijkheid.

De laatste twee jaar van zijn leven kruipet de gruwel weer zijn werk binnen. Vajda tekent beangstigende maskers en donkere wezens met een zwarte, geschubde huid. Vajda zit gevangen in een wereld van nazisme en stalinisme. In 1940 wordt hij naar een werkkamp gestuurd. Hij wordt er ziek en sterft een jaar later, op zijn 33ste.

(Ive Van Orshoven)

T.e.m. 17/1/2010.

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Leopold De Waelplaats, 2000 Antwerpen